

KIBRIS RUM YÖNETİMİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİNİN DEVLETLER HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ BAKIMINDAN DOĞURACAĞI SONUÇLAR

*Arş. Gör. İbrahim Orkun ATALAY**

*Ali Rıza TÖNGÜR***

GİRİŞ

Çalışmamızda, Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (KRY) sözde Kıbrıs Cumhuriyeti sıfatıyla Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyeliği ve Gümrük Birliği'ne (GB) dâhil olması süreci, Devletler Hukuku ve AB Hukuku bakımından değerlendirilirken, diğer taraftan söz konusu sürecin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile Türkiye Cumhuriyeti devletlerine yansımaları üzerinde de durulacaktır.

Birinci bölümde, KRY'nin Kıbrıs'ı temsil eden hükümet sıfatıyla AB'ye üyeliğinin Devletler Hukuku açısından mümkün olup olmadığı, 1960 Londra Antlaşmaları ve Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası göz önünde tutularak incelenecektir.

Müteakiben ikinci bölümde, KRY'nin AB'ye ve GB'ye üyeliğinin yasal olup olmadığı, bunun kapsamı ve Türkiye açısından doğuracağı sonuçlar, AB ve GB'nin hukukî nitelikleri de ele alınmak suretiyle, değerlendirilecektir. Gelinek noktada, Türkiye-AB ilişkilerinin yürütüldüğü hukukî zeminde meydana gelen değişiklikler de bu bağlamda incelenecektir. Sonuç bölümünde de çıkarımlar değerlendirilecektir.

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi. BA YÜHF. LLM MÜSBE. İÜSBE Doktora Öğrencisi. ioatalay@ttnet.net.tr ve orkunatalay@gmail.com

** Adalet Bakanlığı Adli Yargı Hâkimi. BA İÜHF. LLM MÜSBE. İKÜSBE Doktora Öğrencisi. alitongur@gmail.com

I. Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kıbrıs Hükümeti Sıfatıyla Avrupa Birliği'ne Üyeliğinin Devletler Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi

Oldukça karışık bir hal alan “Kıbrıs sorunu” ile ilgili siyasî ve hukukî gelişmelere, hatırlatma mahiyetinde, kısaca değinerek başlamakta yarar vardır. Böylece, üç devlet arasındaki bir meselenin nasıl “milletlerarası sorun” haline getirildiği daha rahat anlaşılacaktır. Kıbrıs adasının tarihi ve üzerindeki egemenlik mücadelelerinin geçmişi çok eski olmakla birlikte, konunun dağılmaması amacıyla sadece konumuzla alâkalı olan yakın tarih diliminde cereyan eden gelişmelere değinilecektir.

Kıbrıs adası üzerinde menfaati bulunan ve “garantör” sıfatına sahip üç devlet; Türkiye Cumhuriyeti, İngiltere ve Yunanistan Başbakanları, Adada sonradan kurulacak ortak devletin anayasasının temelini teşkil edecek bir milletlerarası antlaşmanın müzakerelerini yürütmek amacıyla 11 Şubat 1959 tarihinde İsviçre'nin başkenti Zürih şehrinde toplanmışlardır. Bir mutabakata varılması üzerine taraflar, 16 Ağustos 1960 tarihinde İngiltere'nin başkenti Londra'da tekrar bir araya gelerek Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran Londra Antlaşması'nı¹ akdetmişlerdir. 1960 tarihli Londra Antlaşması'nın 8. maddesi ve buradaki atıfla Antlaşmaya ekli Ek 1 A'da yer alan savunma ve güvenlik ile dışişlerine ilişkin konularda Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurucu unsurları olan Türk ve Rum toplumlarının temsilcileri olan Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı yardımcısının veto hakkı bulunmaktadır. Yine Antlaşmaya Ek 1 B'de yer alan Garanti Antlaşması uyarınca Kıbrıs Cumhuriyeti, garantör üç devletin dâhil bulunmadığı bir milletlerarası ittifaklara veya kurumlara dâhil olamayacak, ayrıca tümüyle veya bir bölümüyle herhangi bir devlet ile hiçbir şekilde siyasî veya ekonomik bütünleşmeye girmeyecektir. Aksi takdirde garantör devletlerin “veto hakkı” ve karşılıklı müzakereleri müteakiben “müdahale hakkı” doğacaktır.

1960 tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın 50. maddesi de “Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Yunanistan ve Türkiye'nin birlikte üye oldukları milletlerarası kuruluşlar ve ittifaklara katılması veya savunma ve güvenlik meseleleri hariç, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı, gerek ayrı

1 Kıbrıs Cumhuriyeti Antlaşması ve ekleri için bkz. “Kıbrıs Belgeleri Londra Antlaşmaları”, (Çevrimiçi) http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/londra_antlasma.html, 07 Temmuz 2005.

ayrı, gerek birlikte, dış işlerine taalluk eden herhangi bir kanun ve karar üzerinde nihai veto hakkına sahip olacaklardır” demektedir².

Anlaşılabacağı üzere Kıbrıs Cumhuriyeti, kurucu antlaşmada “sınırlı egemen” bir devlet olarak düzenlemiştir³. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası iç hukukta aslı kurucu iktidar tarafından koyulmuş olmayıp, nitelik itibarıyla “uluslararasılaştırılmış” (Internationalized) bir anayasa olmakla, iç hukukta değiştirilemeyeceği gibi, 1960 Londra Antlaşmalarına taraf olmayan üçüncü devletlerin müdahaleleriyle de değiştirilemeyecektir⁴.

Hâlbuki bugün, 1960 tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti Antlaşması ve Anayasası halen yürürlükte olmakla birlikte, yani 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti kâğıt üzerinde halen varlığını sürdürmekte ise de, fiilen Kıbrıs'ta iki ayrı hükümet bulunmaktadır. Bunun sebebi, Rumların Anayasayı ve Londra Antlaşmalarını ihlâl etmesi ile BM, AB ve “küresel güç” niteliğindeki devletlerin hukuka aykırı bir şekilde, kendi menfaatleri doğrultusunda KRY'yi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek hükümeti olarak tanımasıdır. Bu da “Kıbrıs sorununun” kaynağını teşkil etmektedir. Sadece üç garantör devlet arasındaki bir mesele milletlerarası bir sorun haline getirilmiş ve içinden çıkılmaz bir hale sokulmuştur. Bu duruma nasıl gelindiğini anlayabilmek için geçmişe kısaca bir bakış atmakta yarar vardır.

A. 1960 Tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın Rumlarca İhlâli ve İki Ayrı Hükümetin Ortaya Çıkması Süreci

1963 yılında Rumlar, Adanın tamamını ele geçirme ve Yunanistan'a bağlama amacıyla “ENOSIS” planını yürürlüğe sokmuş ve 1960 tarihli

2 “Kıbrıs'ın AB Üyeliği ile İlgili Uluslararası Antlaşmalar”, (Çevrimiçi) http://www.kibris.gen.tr/turkce/belgeler/uluslararası_kibris.html, 08 Temmuz 2005.

3 Egemenliğin devletin zorunlu ögesi olarak görülmesi sınırlı egemenlik kavramını doğurmuştur. Bunun anlamı; egemenliğin hukuk-dışı ya da hukuk-üstü bir kavram olmaktan çıkarmaya, egemenliği hukukun sınırladığı bir iktidar durumuna sokmaktır. Devlet davranışlarının hâkimidir ancak, yapılması mümkün her davranışta bulunmakta serbest değildir. Egemenlik Devletler Hukuku'nun koyduğu kurullarla sınırlandırılmıştır. Egemenlik; devletin görevlerini başarıyla ifası için gerekli yetkilerin toplamıdır (ÇELİK, Milletlerarası Hukuk, C. 1, İstanbul, 1980, s. 326-27). Kanaatimizce Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti ve Anayasası bu tanıma uymaktadır.

4 TOLUNER, Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları, İstanbul, 2000, s. 153.

Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın Türklerin haklarını muhafaza altına alan ve garantörlükle ilgili maddelerini değiştirmeye kalkışmışlardır. Müteakiben Adanın iki kesim arasındaki taksimini ihlâl etmek suretiyle hem Türk yerleşim birimlerini işgale, hem de "EOKA" isimli "gayri resmî silahlı kuvvetleri" aracılığıyla Türklere karşı sistematik bir "soykırım" (Jenosit) suçu işlemeye başlamıştır. Hem Türkiye, hem de İngiltere bu durumu protesto etmiştir⁵. Söz konusu gelişme Kıbrıs Cumhuriyeti Kurucu Antlaşması ve buna dayalı olan Anayasayı bütünüyle ihlâl etmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası Londra Antlaşmalarından bağımsız olmadığından, aslında milletlerarası antlaşmalarla bağlantılı olarak Devletler Hukuku da ihlâl edilmiştir. Neticede ortada Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'nin egemenliğini kullanabilecek bir hükümet kalmamıştır.

1964 yılında Türkiye Cumhuriyeti, Adaya hava bombardımanı yapmak suretiyle Rumları bir süre saldırgan tutumlarından alıkoymuş olmasına karşın, bir süre sonra EOKA Türklere karşı etnik temizliğe devam etmiştir. 1965 yılında Adaya konuşlandırılan BM Barış Gücü de — savaş gücü olmayıp, sadece barış zamanında kamu düzenini koruması sebebiyle⁶ — olup bitene seyirci kalmıştır. 1974 yılında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, sorunun çözümü için bir müdahaleye girişmeden evvel diğer garantör devlet İngiltere'nin hükümetiyle istişarede bulunmuş ve ortak müdahale teklif etmiştir. Ancak, İngiltere menfaatlerinin zedeleneceği endişesiyle çekimser bir tutum sergilemiştir. Bunun üzerine, 20 Temmuz 1974 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Adanın Kuzeyine asker çıkarmak suretiyle barış harekâtına girişmiştir. Türklerin güvenli şekilde yaşayabilecekleri, Adanın Kuzeyinde %37 oranında Türkler için "güvenli bölge" oluşturulmasının ardından müdahale sona ermiştir.

İkinci müdahalenin ardından, 13 Şubat 1975 tarihinde bağımsız Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) ilân edilmiştir. KTFD, bir devletin sahip olması gereken tüm unsurlara sahip olmuştur. Aslında, KTFD Kıbrıs Türkü'nün "kendi kaderini tayin etme hakkı" (Self-determination) için bir geçiş süreci olmuştur. Böylece Adada iki ayrı hükümet ortaya çıkmıştır. KRY ile KTFD Hükümetleri BM gözetiminde müzakerelerde de

5 Bkz. PEARCE, "Is A Settlement in Cyprus Still Possible?", YÜHFD, C. 1, S. 1, (2004), s. 158 vd.

6 PAZARCI, Uluslararası Hukuk Dersleri, IV. Kitap, Ankara, 2000, s. 153.

bulunmuştur. Bu müzakerelerde KTFD, KRY'nin tüm Kıbrıs'ı temsil eden bir hükümet olmadığı üzerinde ısrarla durmuştur⁷.

Ancak, KRY, kendisinin tüm Kıbrıs'ın meşru hükümeti olduğu, Kıbrıs'ın kuzeyinin Türkiye Cumhuriyeti tarafından işgal edildiği iddialarını ileri sürmüş ve bu iddialar BM Güvenlik Konseyi tarafından hukuka aykırı şekilde kabul görmüştür. BM Güvenlik Konseyi, Kıbrıs hakkında bir dizi karar almakla birlikte en önemlisi olan 13 Mayıs 1983 tarihli kararıyla KRY'yi "Kıbrıs Hükümeti" olarak tanımıştır. Bunun üzerine 15 Kasım 1983 tarihinde KTFD Meclisi oybirliğiyle aldığı kararla kendi kaderini tayin etme hakkını kullanmış ve KKTC'yi ilân etmiştir⁸.

KKTC'nin ilânı, BM Güvenlik Konseyi'nin 18 Kasım 1983 tarihli ve 541 sayılı kararında, Türk yönetiminin 15 Kasım 1983 tarihli kararının Kıbrıs'ta bir Türk devletinin kurulması amacıyla alındığı ve bunun Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran 1960 Antlaşması'na ve Garanti Antlaşması'na aykırı olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Dikkat edilirse kararda KKTC için "hükümet" değil "devlet" ibaresine yer verilmiştir. Rumların, kendilerinin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek hükümeti olduğu yolundaki iddialarının dayanaklarından biri de budur. Hâlbuki Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nı ihlâl etmekle kendileri ortak devleti ortadan kaldırmış ve yeni bir devlet kurmuşlardır. Anayasasız devlet olamayacağına göre⁹, KRY'nin sözde Kıbrıs Cumhuriyeti hükümeti olduğunu iddia etmek de bu bakımdan da mümkün değildir.

Her ne kadar BM Güvenlik Konseyi, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs'a yaptığı müdahalenin gayrimeşru olduğunu ileri sürse de, müdahale anında Güvenlik Konseyi'nin bu yönde bir tutumu olmamıştır¹⁰. Bunun yanı sıra,

7 "Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Kuruluşu (13 Şubat 1975)", (Çevrimiçi) <http://www.kibris.gen.tr/turkce/federe/kurulusu.html>, 07 Temmuz 2005.

8 "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İlanı (15 Kasım 1983)", (Çevrimiçi) http://www.kibris.gen.tr/turkce/kktc/ilani_kktc.html, 07 Temmuz 2005.

9 Günümüzde de geçerli olan Aristo'nun görüşünü zik. AKAD/VURAL-DİNÇKOL, Genel Kamu Hukuku, İstanbul, 2000, s. 22. Gerçekten de devletin biçimini, bireylerin hakları ve ödevlerini, buna karşılık devletin görevlerini düzenleyen "temel norm" olan anayasa veya anayasal nitelikte belgeler ya da yasama işlemleri olmaksızın bir devletin varlığından bahsedilemeyecektir.

10 BM Güvenlik Konseyi'nin 1974 tarihli ve 360 sayılı kararı zik. PEARCE (dn. 5), s. 171, dn. 63.

İngiliz hükümeti¹¹, Yunanistan Temyiz Mahkemesi¹² ve Avrupa Konseyi İstişare Meclisi'nin¹³, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs'a müdahalesinin Londra Antlaşması'na ve Garanti Antlaşması'na uygun ve meşru olduğu yönünde kararları mevcuttur. Kaldı ki, İngiltere, Kıbrıs Türklerinin kendi kaderini tayin hakkı bulunduğunu¹⁴ açıkça tanımıştır. Ayrıca tezat teşkil edecek şekilde, günümüzde kuvvet kullanılarak kurulmuş ancak BM Güvenlik Konseyi tarafından yasadışı, gayrimeşru olduğuna dair karar alınmamış devlet örneği mevcuttur.

Örneğin, 2003 yılından evvel mevcut Irak Devleti'nin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve müttefiki İngiltere (Birleşik Krallık) tarafından işgal edilmek suretiyle ortadan kaldırılması ve yerine yeni bir devlet kurulması¹⁵

11 1987 tarihli ve CPS/75 sayılı Dışişleri ve İngiliz Devletler Topluluğu Bakanlığı Evrakı zik. PEARCE (dn. 5), s. 171, dn. 64.

12 Yunanistan Temyiz Mahkemesi'nin 21 Mart 1979 tarihli ve 2658/79 sayılı kararı zik. PEARCE (dn. 5), s. 171, dn. 65.

13 Avrupa Konseyi İstişare Meclisi 29 Temmuz 1974 tarihli ve 573 sayılı kararı zik. PEARCE (dn. 5), s. 171, dn. 66.

14 1991 tarihinde Zimbabve'nin başkenti Harare şehrinde toplanan İngiliz Devletler Topluluğu Başbakanlar Toplantısı'nda kabul edilen kararı zik. PEARCE (dn. 5), s. 177.

15 BM Güvenlik Konseyi'nin 16 Ekim 2003 tarihli ve 1511 sayılı kararında Irak'ta işgal kuvvetleri tarafından Devletler Hukuku'ndan doğan belirli sorumlulukları ve yetkileri havi "Geçici Yönetim" (Provisional Authority) kurulduğu ve milletlerarası alanda tanınan bir hükümetin Iraklıların iradesiyle kurulmasıyla bunun ortadan kalkacağı açıkça ifade edilmiştir.

Geçici Yönetimin sona ermesini müteakip ABD Hükümeti "yeni bir Irak" inşa edeceğini müteaddit olarak ifade etmiş, işgal altındaki ülkede yeni bir anayasa, yeni bir devlet biçimi, yeni bir hükümet, yeni bir siyasî sistem ve rejim öngörmüştür. Bu yöndeki beyanlara örnek olarak ABD Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Bürosu'nun resmî internet sitesinde yayımlanan ABD Başkanı George W. Bush'un 10 Nisan 2006 tarihli konuşma metni için bkz. "Iraklı Liderler ilerleme gösteriyor, ancak Hükümeti Kurmak Zorundalar", (Çevrimiçi) <http://usinfo.state.gov/mena/Archive/2006/Apr/10-647868.html>, 11 Nisan 2006. Yeni Irak devletinin 12 Ekim 2005 tarihli anayasasının İngilizce metni için bkz. "Irak Anayasası'nın Tam Metni", (Çevrimiçi) <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/10/12/AR2005101201450.html>, 11 Nisan 2006. Yeni Irak Devleti'nin henüz seçilmiş meşru bir hükümeti bulunmamaktadır. Bu hükümet kurulup da ABD ve müttefikleriyle bir "Kuvvetler Statüsü Antlaşması" yapıp, bu devletlerin askerlerinin ülkesinde konuşlandırılmasına müsaade ettiği taktirde ancak işgal durumu sona erecek ve Devletler Hukuku bakımından yasal ve meşru olarak bu askerler Irak'ta bulunabilecektir. Ancak, bundan sonra güç kullanılarak kurulmuş bir devlet durumu ortadan kalkabilecektir.

BM Güvenlik Konseyi tarafından kınanmamış ve diğer devletlere, bu “kukla devletin” tanınmaması için herhangi bir çağrı yapılmamıştır. Aksine, insan haklarını koruma bahanesiyle Irak'ın yakılıp yıkılması¹⁶ karşısında sadece gelişmelerin işgal kuvvetlerinin sorumluluğu altında cereyan ettiği şeklinde bir yorum yapmakla yetinmiştir. Hatta ABD ve İngiltere'nin Irak'ı işgal sebeplerinin aslında mevcut olmadığını kendilerinin itiraf etmesi karşısında tepkisiz kalmakla kanaatimizce BM “kendi ayağına kurşun sıkılmış” olmaktadır.

B. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İlânının Devletler Hukuku Bakımından Meşruluğu

KRY'nin sözde Kıbrıs Cumhuriyeti sıfatıyla AB'ye ve GB'ye üye olması karşısında, üyeliğinin hukuken geçerliliği kadar, bu sıfatı kullanmasının KKTC'nin varlığı karşısında yasal olup olmadığı üzerinde de, konudan fazla sapmadan, ana hatlarıyla, kısaca durmakta yarar vardır. KTFD ve KKTC'nin kuruluş dayanakları Devletler Hukuku'na göre tamamen yasal ve meşrudur¹⁷. Söz konusu dayanaklara bakıldığında akla ilk gelen husus milletlerin kendi kaderini tayin hakkıdır. Her ne kadar Devletler Hukuku'nda kendi kaderini tayin etme hakkının muhtevası kesin olarak tayin edilmiş değilse de, Kıbrıs Türkü'nün bu hakkı haiz olduğu iki bakımdan söylenebilecektir.

Birincisi, Kıbrıs Türkü, 1960 yılında kurulmuş olan iki toplumlu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin “kurucu unsurlarından” biridir ve 1960 tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'nin egemenliği Adadaki iki toplumdan birine değil, müştereken her ikisine aittir. 1960'da İngiliz sömürge yönetiminden kazanılan bağımsızlıkta ve egemenlikte Kıbrıs Türkü eşit hak sahibidir. 1960

16 KABOĞLU, Anayasa Hukuku Dersleri, İstanbul, 2005, s. 83, Körfez savaşının hemen ardından Irak'lılara insanî yardım için alınan 5 Nisan 1991 tarihli ve 668 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararına karşı devletlerin içişlerine müdahale için bahane teşkil edebileceği çekincesiyle yöneltilen itirazlar, ABD ile İngiltere'nin BM Güvenlik Konseyi kararı bulunmaksızın 2003 yılında Irak'ı yakıp yıkma pahasına işgal etmesiyle haklı çıkmış bulunmaktadır.

17 Bu başlık altında verilen bilgiler için bkz. “KKTC'nin Hukuki Dayanakları”, (Çevrimiçi) http://www.kibris.gen.tr/turkce/kkte/ilani_hukuki.html, 07 Temmuz 2005; Ayrıca bu konuda ayrıntılı bir çalışma için bkz. TOLUNER (dn. 4), s. 143 vd; bkz. PEARCE (dn. 5), s. 150 vd.

Anayasası ve buna dayanak teşkil eden 1960 Londra Antlaşması Kıbrıs Türk ve Rum taraflarının her ikisinin de imzasını taşımaktadır. İkincisi, Kıbrıs Türkü'nün kendi ayrı hükümeti vardır ve KRY Türkleri temsil etmemektedir. Rum yöneticileri Kıbrıs Türkü tarafından seçilmemiştir. Bu nedenle Rum yöneticileri Kıbrıs Türkü'nü temsil edemeyecek ve onun adına konuşamayacaktır.

Kaldı ki Kıbrıs Türkü, 1963'te iki toplumlu cumhuriyetten zorla dışlandıktan sonra, 1965-83 yılları arasında kendi kendini yönetmiş ve Rum yönetimine herhangi bir sadakat borcu olmamıştır. Kıbrıs'ta iki ayrı hükümet vardır ve Rum yönetimi Kıbrıs Türklerini temsil etmemektedir. KRY'nin, Adanın Kuzeyinde açıkça etkin kontrole sahip bulunmadığı, KRY mahkemelerinin Adanın Kuzeyine tebligat yapamadığı ve kararlarının burada uygulanmadığı BM Güvenlik Konseyi tarafından tespit edilmiştir.

Devletler Hukuku'nda toprağı bütün egemen bir devletin, kendi kaderini tayin etme hakkının kullanılmasıyla parçalanması teşvik edilmemektedir. Zira devletin varlığını idamesi üstün tutulan bir yarardır. Bu ilkenin uygulanabilmesi için söz konusu ülkede tüm toplumu veya toplulukları temsil eden bir hükümetin var olmaması gerekmektedir. Hâlbuki Kıbrıs'ta, Kıbrıs Türklerini ve Kıbrıs Rumlarını birlikte temsil eden müşterek bir hükümet yoktur. Dolayısıyla, Kıbrıs Türklerinin kendi kaderini tayin etme haklarını kullanmalarında herhangi bir hukukî engel de bulunmamaktadır. BM Güvenlik Konseyi'nin 18 Kasım 1983 tarihli ve 541 sayılı kararıyla KKTC'nin ilânı 1960 Antlaşması'na aykırı bulunmuştur. Ancak, Güvenlik Konseyi bu antlaşmanın öngördüğü anayasal düzenin ve "Kıbrıs Hükümeti'nin" var olduğu varsayımından hareket ederek bu sonuca ulaşmıştır.

Antlaşma mevcut ve geçerlidir. Ancak, bu antlaşmanın öngördüğü düzen ortada yoktur; bunun yerini iki ayrı hükümet almıştır. Türk tarafı, Antlaşmanın geçersiz olduğunu hiçbir zaman iddia etmemiştir. Fakat Rum tarafı Antlaşmanın, Kıbrıs'ın egemenliğine ve BM Şartı'na ters düştüğü için geçersiz olduğunu iddia etmiştir. Rum tarafının daha önce "geçersiz" olduğunu iddia ettiği bir antlaşmaya şimdi neden tezlerini dayandığı dikkat çekici bir tezattır. 1960 Londra Antlaşması ortadan kalkmış ise o takdirde ortada bir Kıbrıs Cumhuriyeti de kalmamış demektir ki, dolayısıyla, KRY de aslında mesnetsiz, temsil ettiğini iddia ettiği devleti temsil yetkisini haiz olmayan bir hükümet durumundadır.

Üzerinde durulması gereken diğer bir konu da “KKTC’nin tanınmaması” için BM Güvenlik Konseyi’nin devletlere yaptığı çağrıdır. Hâlbuki BM Şartı’nda “devletlerin egemen eşitliği” ve “devletlerin içişlerine karışılmayacağı ilkesi” yer almaktadır. Herhangi bir devlet başka bir devleti veya hükümeti tanıma veya tanımama hakkına sahiptir. Bu hak, devletlerin egemenliğinden kaynaklanmaktadır. Egemen bir devlet, yeni kurulan bir devleti veya hükümeti tanıma veya tanımama konusunda iradesini serbestçe kullanabilmelidir¹⁸. BM Güvenlik Konseyi’nin “KKTC’nin tanınmaması” yönündeki kararı — kararlarının yerine getirilmesi maddî yaptırıma bağlanmış olması sebebiyle — bir baskı unsuru olmakta ve egemenlikten doğan serbest iradenin kullanması hakkını kısıtlamaktadır. Her şeye rağmen, tüm dünya devletleri KKTC’yi tanımasa dahi, Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınması Devletler Hukuku bakımından yeterlidir¹⁹.

Kaldı ki, eskiden Türkiye Cumhuriyeti’ni Adada işgalci olarak ve KKTC’yi güç kullanılarak kurulmuş devlet olarak niteleyen AB, bugün KKTC için sözde Kıbrıs Cumhuriyeti’nin “egemenliğini etkin kullanmadığı

18 Tanımaya ilişkin öncelikle böyle bir mecburiyet olup olmadığı üzerinde durulduğunda, devletlerin yeni bir devleti veya hükümeti tanıması gibi bir mecburiyetinin Devletler Hukuku’nda bulunmadığı, bunun uygulamadan doğduğu anlaşılmaktadır. Devletler, yeni bir devletin veya hükümetin yasal koşulları taşımasını temin etmek ve ileride ilişkileri kesebilmeyi hukukî bir zemine oturtmak bakımından tanımada bulunmaktadırlar (SHEARER, Starke’s International Law, 11. Baskı, London, Boston, Dublin, Durban, Edinburgh, Kuala Lumpur, San Juan, Singapore, Sydney, Toronto, Wellington, 1994, s. 122). Meksika’nın 30’lu yıllardaki Dışişleri Bakanı Estrada kendi ismiyle anılan “Estrada Doktrini” ile bir devletin diğerini tanımmasının bir “aşağılama” olduğunu, devletin bizatihi var olmasının diğer devletler ile ilişki kurabilmesi için yeterli olacağını ileri sürmüştür. Tanıma ile ilgili bir kural gelişmiş olmamakla birlikte, yukarıda zikredildiği üzere devletlerin ileride diğer devletler ile siyasî ve diplomatik ilişkilerini kurabilmeleri veya askıya alabilmelerini sağlamak üzere böyle bir yasal yola başvurma ihtiyacı hissetmeleri söz konusudur (SHEARER, s. 119).

19 Devletlerin tanınması ve Kıbrıs sorunu ile ilgili ilginç bir olay 1979’da BM Güvenlik Konseyi toplantısında cereyan etmiştir. Toplantıda Türkiye her zamanki gibi Kıbrıs Rumlarına KRY diye hitap etmektedir. KRY temsilcisi Mavromatis buna tepki olarak “150 BM üyesi bizi Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanıyor. Sizin tanımamanız önemli değil” demiştir. Bunun üzerine rahmetli büyükelçi Orhan Eralp; “Kıbrıs sorunu bir aritmetik toplama işlemi değildir. Bir cebir denklemdir. Bu denklemdeki ‘X’ de Türkiye’dir. Tüm dünya sizi tanısa bile Türkiye sizi tanımadıkça bu denklem çözülemez. Şimdi kendinize isterseniz ‘Kıbrıs Rum İmparatorluğu’ bile diyebilirsiniz.” şeklinde cevap vermiştir. Konuşma metni için bkz. “Kıbrıs Rum İmparatorluğu”, (Çevrimiçi) http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=2414, 12 Nisan 2006.

bölge”²⁰ nitelemesinde bulunmaktadır. Görüldüğü üzere, artık, AB en azından Adada tek bir hükümet bulunmadığını kabul etmektedir. Devletler Hukuku’nda bir ülkede iki hükümetin bulunması halinde, ülkenin tamamı veya bir kısmı üzerinde etkin kontrole sahip olan hükümetin tanınması meşrudur. Dolayısıyla, bundan sonra Türkiye’nin işgalci ve KKTC’nin de güç kullanılarak kurulmuş devlet olarak nitelendirilmesi kanaatimizce çelişki teşkil edecektir. Ayrıca, her ne kadar hukuka aykırı olsa da, Annan Planı doğrultusunda Adanın her iki kesiminde de yapılan referandum²¹ neticesinde Adada “bölünmüşlük” BM tarafından da “kesin” olarak tanınmıştır denilebilir. Nitekim BM Güvenlik Konseyi’nin 11 Haziran 2004 tarihli ve 1548 sayılı kararında açıkça “Kıbrıs Türk Kesimi” (The Turkish Cypriot side) ibaresine yer verilmiştir.

Bunun yanı sıra, Azerbaycan Cumhuriyeti’nin KKTC’nin 20 Temmuz 2005 tarihli kuruluş yıldönümü törenlerine katılmak üzere milletvekillerinden ve Azerbaycan meclisinin bir yöneticisinden ibaret bir

20 29.04.2004 tarihli ve 866/2004 sayılı Konsey Kararı ile kabul edilen Kıbrıs Tüzüğü sözde “Kıbrıs Cumhuriyeti’nin egemenliğini etkin kullandığı bölgeler” ibaresine yer vermektedir; Ayrıca bkz. HEINZE, “Tebliğ”, Hukuksal Boyutlarıyla Doğu Akdeniz’de Barış, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2002, s. 72.

21 Yeri geldiğinden söz konusu referandum hakkında birkaç saptamada bulunmak gerektiği kanaati taşımaktayız. Annan planı çerçevesinde yapılan referandumdan Kıbrıs Türklerinin egemen haklarından vazgeçtiği ve sözde Kıbrıs Cumhuriyeti’nde azınlık statüsünde olmayı istedikleri gibi bir anlam da çıkarılamayacaktır. Zira referandumda oy kullanan Kıbrıslı Türkler, KKTC’yi ortadan kaldırmak için değil, Kıbrıs sorununa çözüm getirme ve 1960’daki statuqonun yeniden tesisi saikiyle oy kullanmıştır. Kaldı ki, söz konusu referandumun ne kadar yasal ve meşru olduğu da tartışmalıdır. Daha önce de ifade edildiği üzere Kıbrıs Cumhuriyeti’ni kuran 1960 Antlaşması ve Anayasası sadece bunlara taraf olan devletlerce değiştirilebilir. Taraf olmayan üçüncü devletlerin ve milletlerarası örgütlerin müdahalesi hukuka aykırıdır. Bunun gibi, BM Şartı’nın 1. maddesinde Örgütün, üyelerinin egemen eşitliğine dayalı olduğu, 7. maddesinde ise Şartın, Örgüte hiçbir şekilde üye devletlerin işlerine müdahale hakkı vermediği açıkça ifade edilmektedir. Bir devletin anayasasına dayanmayan ve bu devletin egemenliğini kullanan yetkili organının aldığı bir karar olmaksızın referanduma gidilmesi hukuka ve müessesenin özüne aykırı olduğu gibi tarihte bir benzerine rastlanmamaktadır. Diğer taraftan, kullanılan oyların ne saikle kullanıldığı da önem arz etmektedir. Şüphesiz, bir oylamanın amacı gizlenemeyeceği gibi sonradan da değiştirilemeyecektir. Aksi takdirde demokratik ve hür bir seçim söz konusu olmayacaktır. Gündümlü seçimlerin yapıldığı ülkeler anti-demokratik olarak nitelendirilirken, “milletlerarası güdüm” yapmak pek tabii ki bir çelişki teşkil etmektedir. Örneğin, Kıbrıs’ta yapılan referandumun sonucunda Annan planı kabul edilmiş olsaydı KKTC’nin de AB üyeliği önünde engel kalmayacağı “resmen” ilân edilmiştir.

diplomatik heyet gönderdiği basına yansımıştır. Bu eylem Azerbaycan devletinin KKTC'yi hukuken tanınması²² anlamına gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti dışında ikinci bir devletin KKTC'yi tanınması KRY'nin Kıbrıs'ın tamamını temsil ettiği tezini daha da zayıflatacaktır.

Ancak, buna karşılık olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin KRY'yi sözde Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınması bekleniyor ise, bu kesinlikle gerçekleşmemelidir. Aksi takdirde Adanın %63'ü Yunanistan ile birleşirken, %37'si Yunan tezleri doğrultusunda sözde işgal altındaki topraklar durumuna düşecek ve bunun üzerine doğrudan doğruya Türkiye muhatap alınarak toprak talep edilebilecektir. Böylece, Türkiye Cumhuriyeti Londra Antlaşmalarından kaynaklanan tüm haklarını kaybedeceği gibi, bugüne kadar ileri sürdüğü tüm tezlerini de bizzat kendisi çürütmüş olacaktır.

II. Kıbrıs Rum Yönetiminin Avrupa Birliği'ne Üyeliğinin Devletler Hukuku Bakımından Eleştirisi

1960 tarihinde kurulmuş Ortak Devlet olan Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti mevcudiyetini sürdürmemesine rağmen, KRY kendisini sözde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti olarak kabul etmekte ve BM de onu öyle tanımaktadır. Yukarıda açıklanan sebeplerle bunun mümkün olmadığı, KRY'nin, Kıbrıs'ın tamamını temsil eden hükümet sayılamayacağı ortaya koyulmuştur. Dolayısıyla, Garanti Antlaşması ve Anayasası gereği Türkiye Cumhuriyeti'nin dâhil olmadığı hiçbir milletlerarası örgüte ve ittifaka dâhil olamayacak ve hiçbir devlet ile bütünleşmeye gidemeyecektir. Bu bakımdan öncelikle AB'nin hukukî statüsü üzerinde durmakta yarar vardır.

A. Avrupa Birliği'nin Hukukî Statüsü Bakımından

AB her ne kadar öğretilerde “görevsel federalizm şeklinde düzenlenmiş milletler–üstü örgüt”²³ veya “yarı–federal devlet”²⁴ olarak adlandırılmakta ise de, öğretilerde diğer bir görüş²⁵ AB'nin milletler–üstülüğünün gereğini üye

22 PAZARCI, Uluslararası Hukuk Dersleri, III. Kitap, 3. Baskı, Ankara, 1999, s. 10.

23 PAZARCI, Uluslararası Hukuk Dersleri, I. Kitap, 9. Baskı, Ankara, 2001, s. 274.

24 DOEHRING, Genel Devlet Kuramı, 2. Baskı, çev. Ahmet Mumcu (İstanbul, 2002), s. 96.

25 SHEARER (dn. 18), s. 550.

devletler vasıtasıyla yerine getirmesi dolayısıyla buradaki “milletler-üstülüğün” yanlış anlaşılmaya mahal vermemesi gerektiğini ileri sürmektedir. Öğretide aynı görüş AB’yi “milletlerarası kurum”²⁶ (International institution) olarak nitelendirmektedir.

Yine öğretide²⁷, milletler-üstü yapısından dolayı AB’nin çağdaş bir kendine özgü (sui generis) milletlerarası örgüt olduğu da ileri sürülmüştür. Bir milletler-üstü örgüt olarak tanımlansa da AB, bir tüzelkişiliğe sahip değildir ve AB hukukunun hiçbir kaynağında milletler-üstü niteliği belirtilmemiştir. Bu niteliği Avrupa Toplulukları Adalet Divanı’nın (ATAD, ECJ) bir kararından²⁸ çıkarılmaktadır. Bununla birlikte, unutulmamalıdır ki, Üyelerin sarıh olarak kendi iradelerini sınırlandırmalarıyla²⁹ AB’nin bir milletler-üstü nitelik kazanması mümkün olmaktadır.

Ancak, AB’nin biçimselliğinden daha çok kanaatimizce “işlevselliği” önemi haiz ve belirleyicidir. Zaten AB’nin tanımlarından biri olarak verilen “görevsel federalizm” kanaatimizi desteklemektedir. AB Anayasası, AB’ye bir tüzelkişilik ve milletler-üstülük nitelikleri kazandırmakta ise de, yürürlüğe girme şartı olan tüm Üyelerce onaylanması gerçekleşmemiştir. Bununla birlikte, gözden kaçırılmamalıdır ki, bir tüzelkişiliği haiz olmasa da çok-taraflı bir antlaşmayla kurulmuş örgütsel yapıya sahiptir.

26 SHEARER (dn. 18), s. 58.

27 MALANCZUK, Akehurst’s Modern Introduction to International Law, 7. Baskı, London, New York, (n.d.), s. 96.

28 1963 tarihli ve 26/62 sayılı Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen (“5 Şubat 1963 tarihli Mahkeme Kararı”, (Çevrimiçi) http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=61962J0026, 08 Temmuz 2005) kararında Avrupa Adalet Divanı, Avrupa Ekonomik Topluluğu kurucu antlaşmasının sadece taraflar arasında karşılıklı yükümlülükler doğuran bir sözleşme olmadığını, özellikle egemen haklar tanınmış kurumların, bu egemenlik haklarını üye devletlere ve bunların vatandaşlarına etkili olacak şekilde kullanmalarının ve Topluluk hukukunun millî mahkemeler önünde uygulanabilir olmasının, egemen hakları sınırlandırılan devletler bakımından Devletler Hukuku’nda yeni bir hukuk düzeni oluşturduğuna hükmetmiştir.

29 Aynı grş. GÜNDÜZ, Milletlerarası Hukuk, 4. Baskı, İstanbul, 2000, s. 6.

Bu bakımdan 1995'de kurulan Dünya Ticaret Örgütü'nden³⁰ (DTÖ, WTO) önce yürürlükte bulunan 1947 tarihli Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması³¹ (GATT) ve onun uygulamasında Akit Tarafların yanında ona işlerlik kazandıran organları örnek gösterilebilir. Ayrıca, milletler-üstülük üye devletlerarasındaki iç ilişkisinde söz konusu olup, dış ilişki bakımından 1957 tarihli Roma Antlaşması³² gereğince yine Üyelerin yetkilendirmesiyle AB Konseyi AB'yi temsil etmektedir.

AB'nin üçüncü taraflarla girdiği milletlerarası münasebetlerde, menfaatleri ortak olan birden çok devletin hedef alınmasından dolayı, tek-taraf olarak kabul edilmektedir³³.

Böyle bir yetkilendirme bulunmadığı takdirde, her bir Üye kendini temsil etmektedir. Örneğin, DTÖ kapsamında mal ticaretini düzenleyen GATT 94 bakımından DTÖ organlarında AB Üyeleri Konsey tarafından tek-taraf olarak temsil edilirken, Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) ve Ticaretle Bağlantılı Fikrî Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS bakımından DTÖ)organlarında ayrı ayrı temsil edilmektedir³⁴.

Ancak, AB sadece bir menfaat birliği sayılamayacaktır. Zira süregelen işlevsellik ile bütünleşme Avrupa bütünleşmesinin (Entegrasyonunun) temelidir³⁵. AB'nin kendi içinde Serbest Ticaret Bölgesi, GB, Ortak Pazar (OP), Tek Pazar ve siyasî birlik şeklinde beş safhada gerçekleştirdiği serbestleşmeye paralel olarak, küresel bazda da süregelen işlevsellikle

30 R.G. T: 25.02.1995, S: 22213 (Mükerrer).

31 Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'na ekli Torquay Protokolü'nün onaylanmasına dair Kanun ve Anlaşma'nın metni için bkz. Düstur, III, C. 35, s. 156; Anlaşma'nın sonradan tadile uğrayan hâlinin birleştirilmiş metni için bkz. "1947 tarihli Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması", (Çevrimiçi) http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_e.pdf, 08 Temmuz 2005.

32 1957 tarihli Roma Antlaşması ve 1992 tarihli Avrupa Birliği Antlaşması dahil tüm antlaşmaları ihtiva eden birleştirilmiş sürüm için bkz. O.J.Eur.Comm., 24.12.2002, C 325/5.

33 PAZARCI (dn. 23), s. 112.

34 Ayrıntılı bilgi için bkz. ATALAY, Milletlerarası Entegrasyon Hukuku, İstanbul, 2004, s. 44 vd.

35 KABAALIOĞLU, Avrupa Birliği ve Kıbrıs Sorunu, İstanbul, (n.d.), s. 49.

“kurumsallaşmaya” geçiş söz konusu olmaktadır³⁶. AB’nin geçirdiği bu beş aşama, bir devletin yaşamı müddetince geçirdiği aşamalarda görülebilecek, devletin özelliklerinden sayılan durumlardır³⁷. Kaldı ki, Avrupa Birliği için bir “Anayasa” hazırlanmış olması bile geleneksel veya çağdaş anlamda alelaide bir milletlerarası örgütlerden çok farklı olduğuna delalet etmeye yeterlidir³⁸.

Vaziyet böyleyken, Garanti Antlaşması’nın lafzına ve bunun yorumuna bakıldığında, öncelikle, Antlaşmanın 1. maddesinin ikinci fıkrasına göre; “Kıbrıs Cumhuriyeti’nin herhangi bir devletle, tamamen veya kısmen, herhangi bir siyasî ve ekonomik birliğe katılmamak” ve “bundan ötürü, Adanın birleştirilmesi veya taksimının teşvik edilmesine yönelik dorudan veya dolaylı bütün faaliyetleri yasaklamak” taahhüdünü hükme bağlamıştır³⁹.

Keza adı geçen antlaşmanın 2. maddesinin 2. fıkrasına göre; Yunanistan, Türkiye ve İngiltere’nin “kendileriyle ilgili olduğu ölçüde, Kıbrıs’ın herhangi başka bir devletle birleşmesini veya Adanın taksimini doğrudan veya dolaylı şekilde teşvik amacına yönelik her faaliyeti yasaklamak” taahhüdünü içermektedir. Adı geçen antlaşma hükümleri 1969 Viyana Antlaşması’nın getirmiş olduğu yorum kuralları çerçevesinde anlaşılmalıdır. Bu doğrultuda “hem herhangi bir siyasî ya ekonomik

36 ATALAY, “Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası”, Kazancı Hukuk, İşletme ve Maliye Bilimleri Hakemli Dergi, 2 (2004), s. 84.

37 Ünlü düşünür İbn Haldun bir devletin ömrünü beş evreye ayırmaktadır. Devleti ayakta tutan her evre bir takım karakterler ihtiva etmekte ancak bir sonraki evrede bir misli bulunmamaktadır. Zira her karakterdeki özellik doğal olarak içinde bulunduğu hâlin icabındandır. Birinci evrede devlet yabancıya karşı üstünlük sağlama tavrı göstermektedir. İkinci evrede, devlet mutlak hâkim durumdadır. Üçüncü evre ferag ve rahatlık devridir. Dördüncü evre anlayışlı ve uzlaşmacı olunan safhadır. Beşinci evre ise har vurup harman savurma safhasıdır. İbn Haldun’un görüşü için bkz. İBN HALDUN, Mukaddime, 1. Kitap, haz. Süleyman Uludağ, (İstanbul, 1982), s. 514 vd.

38 1957 tarihli Roma Antlaşması, bir devlet anayasasında bulunan temel ilkeler ve müesseselere benzer ilkeler ve müesseseler ihtiva etmektedir. Ayrıca, Antlaşmanın sona ermesi ve Antlaşmadan çıkma düzenlenmemiştir. Her ne kadar, Devletler Hukuku’nun milletlerarası anlaşmaların sona erme ve çıkmaya dair genel hükümlerinin uygulanabileceği düşünülse bile bu konu muğlak kalmaktadır. Bu bakımdan Roma Antlaşması olağan milletlerarası antlaşmalardan ayrılmaktadır.

39 UZER/CENGİZ, Kıbrıs Sorunu, Ankara, 2002, s. 52.

birlik” hem de 2. maddede yer alan “birlik“ teriminin eşanlamlı olduğu benimsenmelidir⁴⁰.

Burada üzerinde durulan ve vurgulanan nokta, Kıbrıs'ın diğer herhangi bir devletle “birliğe gitmesinden” ziyade, bir “birliğe dâhil olması” doğrultusundadır. Bu nedenle tam ve kapsamlı bir bütünleşmeden daha zayıf bir birlikteğin amaçlandığını gösterir. Esasında, hükmün devamında tamamen ya da kısmen ifadelerinin kullanılmış olması da bu yorumu kuvvetlendirmektedir⁴¹. Diğer taraftan, Garanti Antlaşması'nın 1. ve 2. maddelerinde belirtilen “teşvik edilmesine yönelik doğrudan ve dolaylı tüm faaliyetler” ifadelerinin birincil anlamı, tamamen veyahut kısmen birleşmeye sebebiyet verecek tüm eylemlerin yasak olduğu göstermektedir⁴².

Bu doğrultuda, “herhangi bir devletle” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tartışılmalıdır. Bu hükümle ihtilâfsız olarak kabul edilen asıl amaç, Kıbrıs'ın Yunanistan'la (ENOSIS) veya Türkiye ile muhtemel bir bütünleşmeye gitmesinin önünü kesmektir. Ancak, kullanılan “birleşme” ifadesi sadece bu iki ihtimali değil bunun yanında herhangi bir devletle de hiç bir zaman ve hiç bir şekilde birleşmeyi de kapsar niteliktedir. Bu hiç bir yorum gerektirmeyecek kadar net bir ifadedir⁴³.

Antlaşmaların imzalanmasından önce Türkiye, Yunanistan ve İngiltere dışişleri yetkilerine, bu ifadelerin “Yunanistan'la ya da diğer bir ülkeyle” birleşmeyi engellemek üzere seçildiğini söylemişlerdir. Buna karşın, burada yer alan ifadelerde kullanılan “devlet” kelimesinin tekil yapıda olduğu ancak, AB'nin birden fazla devletin bir araya gelmesiyle oluştuğu görüşü ileri sürülmüş olmasına karşılık, “any state whatsoever” ifadesinin, “herhangi bir devlet her ne olursa olsun“ şeklindeki manası çoğul anlamda “devletler” anlamını da bünyesinde barındırdığı aşikârdır. Aynı zamanda, mezkûr antlaşmaların konu ve amaçları doğrultusunda yapılacak yorum da aynı sonuca götürmektedir⁴⁴.

40 MENDELSON, “Tebliğ”, Hukuksal Boyutları ile Doğu Akdeniz'de Barış, Ankara Barosu Etkinlikler Serisi, Ankara, 2002, s. 61.

41 MENDELSON (dn. 40), s. 61–62.

42 MENDELSON (dn. 40), s. 64.

43 ÖZERSAY, Kıbrıs Sorunu Hukuksal Bir İnceleme, Ankara, 2002, s. 144.

44 ÖZERSAY (dn. 43), s. 146.

Bunun gibi, Garanti Antlaşması tam bir birlikteliğin yanında kısmî bir birliğe üyeliği de yasakladığı gibi, bu tarz bir birliğe götürebilecek her türlü eylemi de yasaklamıştır. AB, KRY'nin üye olduğu tarihte ve hâlihazırda Londra Antlaşması'nda ve Garanti Antlaşması'nda zikredildiği şekliyle bir "devlet" olmamasına rağmen, "birden çok devletin oluşturduğu siyasî ve ekonomik bir birlik" yapısındadır⁴⁵.

Bunun yanında, her ne kadar gümrük birliklerinin, GATT 1947 ve GATT 1994 tarafından en çok gözetilen millet muamelesi kuralına istisna teşkil ettiği kabul edilmekte ve meşru sayılmakta ise de, Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'nin özel durumu göz önüne alındığında söz konusu istisnadan yararlanamayacağı anlaşılmaktadır.

Zira 1960 tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın 170. maddesinde Kıbrıs Cumhuriyeti, "içeriği ne olursa olsun tüm antlaşmalar bakımından, Yunanistan, Türkiye ve İngiltere'ye uygun koşullu antlaşmalarla, en çok gözetilen millet muamelesi uygular" denilmektedir. Bu madde 182. madde gereği değiştirilemeyecek, temel hükümlerdendir. Bu kuralın anlamı 12 Şubat 1959 tarihinde garantör devletlerin dışişleri bakanları tarafından tartışılmıştır. Sonuçta "üç garantör devlet dışındaki devletlerle Kıbrıs arasında daha ayrıcalıklı iki-tarafli antlaşmaları ve ayrıca Yunanistan ve Türkiye'nin, Kıbrıs'ta birbirlerine oranla daha ayrıcalıklı bir konum elde etmelerini önlemek" şeklinde bir yoruma ulaşılmıştır. Örneğin, buna göre; Yunanistan'ın bir tür "ekonomik ENOSIS" kurması da mümkün değildir⁴⁶.

BM gibi evrensel değerlere dayalı ve evrensel üyeliğe açık bir milletlerarası örgüte üyelik herhangi bir anlamda bütünleşme sayılamayacakken, yukarıda açıklanan sebeplerle AB gibi sınırlı üyeliğe açık, sınırlı değerlere dayalı, üyeler arasında ayırım yasağı getiren, yeknesaklık ve bütünleşme öngören bir oluşuma dâhil olmak şüphesiz ki hukukî, ekonomik ve siyasî bir birleşme yolunda bir adımdır. AB'yi kurumsallaştıracak, adeta federal devlet kimliğine kavuşturacak bir Avrupa Anayasası hazırlanmış olması dahi birleşmeye yönelik ciddi adımlardır. Burada amaç ve kapsam bakımından bir farklılık açıkça göze çarpmaktadır.

45 TOLUNER, "Tebliğ", 1960 Antlaşmaları Işığında Kıbrıs'ın Bugünkü Hukuki Durumu, Ankara Barosu Etkinlikleri Dizisi, Ankara, 2003, s. 56.

46 ÖZERSAY (dn. 43), s. 147.

Diğer bir hukuka aykırılık olarak, AB'ye üye olmakla KRY, Türkiye Cumhuriyeti'nin dâhil olmadığı hem çok-taraflı bir milletlerarası antlaşmaya, hem bir milletlerarası örgüte, hem de bu örgütün üzerine oturduğu üç saç ayağından biri olan savunma ve güvenlik bağlamında kurulan “Batı Avrupa Birliği” (Western European Union) askerî ittifakına dâhil olması bakımından da, Londra Antlaşması ve Garanti Antlaşması'nı açıkça ihlâl etmiş bulunmaktadır⁴⁷.

Bütün bu tespitlerin ardından, KRY ile AB arasında akdedilmiş olan “Katılım antlaşmasının” (Accession treaty) hukuken geçerli olup olmadığını tahlil etmek icap etmektedir.

B. KRY'nin Milletlerarası Antlaşma Akdetme Yetkisi Meselesi

Konu devletlerin milletlerarası antlaşma akdetme yetkisi bakımından incelendiğinde, Viyana Antlaşması'nın 6. maddesine göre her devletin milletlerarası antlaşma akdetme yetkisi vardır. Ancak, daha önce⁴⁸ de belirtildiği üzere Kıbrıs Cumhuriyeti sınırlı-egemen bir devlettir. Dolayısıyla, tek başına hukukî işlem yapma ehliyetini haiz değildir. Bu sebeple 1969 tarihli Viyana Sözleşmesi'nin devletin irade beyanına getirilen özel sınırlandırmaları düzenleyen 47. maddesi uyarınca KRY'nin sözde Kıbrıs Cumhuriyeti sıfatıyla yaptığı milletlerarası antlaşma geçersiz addolunmalıdır.

Her ne kadar Viyana Sözleşmesi'nin 4. maddesine göre Sözleşme geriye yürümese de, katılım antlaşması Sözleşmeden sonra yapıldığından, sözde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iç hukukundan ve buna kaynaklık eden 1960 Londra Antlaşmalarından doğan sözleşme engelini bertaraf edemeyecektir. Zira hem garantör devletlerin, hem de Cumhurbaşkanı yardımcısının onayı olmaksızın bir milletlerarası antlaşma yapması mümkün değildir. Bugün Cumhurbaşkanı yardımcısı makamının artık mevcut bulunmaması sebebiyle veto hakkının ortadan kalktığı ileri sürülemeyecektir.

Bunun yanı sıra, veto yetkisinin Türklere değil, Cumhurbaşkanı yardımcısı makamına tanınmış usûlî bir yetki olduğu da ileri

47 Aynı grş. ÜNAL, “Tebliğ”, 1960 Antlaşmaları Işığında Kıbrıs'ın Bugünkü Hukuki Durumu, Ankara Barosu Etkinlikleri Dizisi, Ankara, 2003, s. 53.

48 Bkz. dn. 3 ve ilgili açıklamalar.

sürülemeyecektir. Zira Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki kurucu unsurundan birisinin Cumhurbaşkanı, diğerinin de Cumhurbaşkanı yardımcısı olacağı, bu ikisinin aynı toplumun temsilcileri tarafından doldurulamayacağı kuralı karşısında, Adada nüfusun çoğunu teşkil eden Rumların Cumhurbaşkanlığını, Türklerin de Cumhurbaşkanlığı yardımcılığını doldurmaları mantık gereğidir. Dolayısıyla, veto yetkisi iddia edildiği gibi usûlî bir yetki değil, o makamı dolduracak olan toplum temsilcisine, o toplumun menfaatlerini gözetmesi amacıyla, tanınmış bir haktır.

Öğretide, devletlerin akdettikleri milletlerarası antlaşmaların geçerliliğinin, kendi yetkileri sınırları içinde hareket etmelerine bağlı olduğu kabul edilmektedir. Yani mutlaka iç hukuka uygun olmaları gerekmektedir. Devletlerin kendi yetkileri dışında yaptıkları işlemler bağlayıcılık kazanmayacaktır⁴⁹. Yani somut olaya uyarlandığında, uluslararasılaştırılmış ve iç hukukta tadili mümkün kılınmamış Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın müsaade etmediği bir akdi ilişkiye sözde Kıbrıs Cumhuriyeti giremeyecektir. Eğer KRY, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası ve Londra Antlaşmalarını yok farz ederlerse, o takdirde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin meşru ve tek hükümeti olduğu iddiasında da bulunamayacaktır.

Burada değinmeden geçmemek gerekir ki, KRY'nin AB'ye tam üyeliği süreci ne yazık ki "sanal" bir AB üyeliği perspektifine oturtulan Türkiye Cumhuriyeti'nin, 52. hükümeti tarafından, Türkiye Cumhuriyeti'nin de AB'ye "eşzamanlı üyeliği" şeklinde izlenen bir politik "kandırmaca" neticesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin muvafakatiyle 1995 yılında başlamıştır. Hatta aynı yıl dâhil olunan GB bile hükümet tarafından AB'ye üyelik olarak lanse edilmiştir. Peki, Türkiye Cumhuriyeti'nin bu tutumu Londra Antlaşması ve Garanti Antlaşması'ndan doğan haklardan zımnî feragat anlamına gelir mi sorusu kafaları kurcalayabilir.

Kanaatimizce bu durum bir feragat anlamına gelmeyecektir. Zira bir devletin Devletler Hukuku'ndan doğan bir haktan feragatin söz konusu olabilmesi için bu yönde "şüpheye mahal olmayacak şekilde açık" bir irade beyanı aranmaktadır. Zımnî feragat kabul edilmemektedir⁵⁰. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti'ne tanınan güvence ve verilen sözlerin yerine getirilmemesi

49 ÇELİK (dn. 3), s. 168.

50 PAZARCI (dn. 23), s. 260.

karşısında Türkiye Cumhuriyeti'nin Londra Antlaşmaları'ndan doğan haklarından feragat ettiğini kabul etmek mümkün olmayacaktır. Diğer ihtimaller olarak, 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi anlamında Londra Antlaşmalarının tadili veya sona erdirilmesine delalet edebilecek herhangi bir hâkimiyet tasarrufu da söz konusu değildir.

Kaldı ki, AB'nin KRY'yi üye yapan katılım antlaşmasını akdetmesi Devletler Hukuku'na aykırıdır. Londra Antlaşmalarına taraf olarak Türkiye'nin bu hukuka aykırılığı ileri sürmesine rağmen, KRY'nin AB'ye üye yapılması, sadece iki taraf arasında sonuç doğuracak ve Türkiye'yi bağlamayacaktır.

C. Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Avrupa Birliği'ne ve Gümrük Birliği'ne Üyeliği ve Bunun Türkiye'ye Etkisi

1. Gümrük Birliği'nin Niteliği ve Muhtevası

AB Üyeleri arasında entegrasyonun doğurduğu sonuçlardan biri “malların serbest dolaşımı” imkânının sağlanmasıdır. Bunu tamamlar şekilde de GB kurularak, AB Üyeleri arasındaki ithalât ve ihracatta gümrük vergileri ile eşdeğer yükümlülükler kaldırmıştır. Sonraki aşamada AB Üyeleri'nin millî pazarlarında sanayi mallarının serbest dolaşıma geçmesi karşısında pazar paylarının kaybını telafi amacıyla⁵¹ da OP kurulmuştur. GB'nin dış etkisine bakıldığında ise AB Üyeleri'yle ticarî menfaatleri bulunan gelişmekte olan devletlere âdil olmayan şartlar içeren antlaşmalar karşılığında tercihli gümrük tarifeleri sunulduğu ve bu devletlerin tek-tarafli olarak Topluluğa bağlandıkları görülmektedir. Ayrıca, üçüncü devletlerin ihraç mallarının OP'ye girmesine de engel olmuştur.

AB, GB sayesinde iki “ortak politika” oluşturabilme imkânı bulmuştur. Bunlardan biri, öğretide “yeni-merkantilizm”⁵² (Neo-mercantilism) olarak

51 MILWARD/SØRENSEN, “Interdependence or integration? A national choice” *The Frontier of National Sovereignty: History and Theory 1945–1992*, ed. Alan S. Milward ve diğerleri, London, New York, 1994, s. 21.

52 16. ve 17. yüzyıllarda hâkim olan merkantilizm kısaca bir devletin ticaret fazlası verebilmesi için diğerinin açık vermesi gerektiği bir sisteme dayanmaktadır. Dış ticarete korunmacı ticaret politikası izlenmiş, ticaret dengesinde fazlalık verilmesi için yüksek gümrük vergileriyle ithalât kısılarak, ihracat artırılmıştır ve ancak, yerli üretime zarar vermediği sürece hammadde ithalâtına izin verilmiştir. (OSER, *The Evolution of*

da adlandırılan “Ortak Ticaret Politikası” olmuştur. Böylece, Topluluğun dış ticaretinde gümrük tarifelerinin belirlenmesi ile fiyat düşürüm (Damping) ve devlet yardımlarına karşı alınacak tedbirlerde yeknesaklık yaratılmıştır⁵³. Diğer ortak politika, öğretide, “merkantilizmde ulaşılan en son nokta”⁵⁴ olarak tanımlanan, “Ortak Tarım Politikası” şeklindedir.

Bunun ne ifade ettiğine bakıldığında, ana hatlarıyla, ithalâta uygulanan yüksek tarifelerle tarım ürünlerinin ithalâtının azaltılmasına karşın, iç üretim ile ihracatın artırılmasının, piyasalarda fiyat istikrarının sağlanmasının ve üreticilere gelir desteğinin hedeflendiği görülmektedir. Bunun sonucu olarak, daha önce AB’nin hukukî statüsü bahsinde değinildiği üzere, AB’nin üçüncü taraflarla girdiği milletlerarası münasebetlerde, menfaatleri ortak olan birden çok devletin hedef alınmasından dolayı, tek–taraf olarak kabul edilmektedir. Bu sebepten, mal ticareti anlaşmalarında AB Üyeleri ayrı ayrı değil, AB Konseyi’nin temsilinde tek–taraf olarak yer almaktadır.

Bu durum karşısında, daha önce KRY’nin AB’ye katılım antlaşmasının Devletler Hukuku bakımından geçerliliği tartışılırken değinildiği üzere, bir üçüncü devlet ile ekonomik birlik yaratan çok–tarafli bir antlaşmaya ve bunun yarattığı oluşuma dâhil olması mümkün değildir. Zira Yunanistan’ın, Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı daha elverişli bir muamele görmesi gerçekleşmektedir ki bu, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası’nın “temel” bir kuralı olan 170. maddesine “açıkça” aykırılık teşkil etmektedir. Dolayısıyla, bu işlem geçersizdir.

2. Kıbrıs Rum Kesimi’nin Gümrük Birliği’ne Üyeliğinin Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Doğurduğu Sonuçlar

a. Milletlerarası Örgüt Çatısı Altında Devletlerin Tanınması Bakımından Kıbrıs Rum Kesimi’nin Gümrük Birliği’ne Üyeliği

GB’nin bünyesinde yer aldığı AB, “bölgesellik”, “sınırlı kapsamlık”, “sınırlı üyelilik” ve “milletler–üstülük” niteliklerini haiz bir örgüt olmakla

Economic Thought, 2. Baskı, New York, Chicago, San Francisco, Atlanta, 1970, s. 10–11).

53 ATALAY (dn. 36), s. 26.

54 BLAKE/WALTERS, The Politics of Global Economic Relations, New Jersey, 1976, s. 20.

Devletler Hukuku'nun tanımaya ilişkin kurallarının gözden geçirilmesinin gerekip gerekmeyeceğine bakmakta yarar vardır. Gerçekten de, Devletler Hukuku'nda "evrensellik" ve "geniş üyelilik" niteliklerini haiz örgütlere örneğin, BM'ye, üyeliğin tanıma sayılmayacağı kabul edilmektedir⁵⁵. Her ne kadar, kurucu antlaşmaları gereği ortak amaçlar bulunsa da, bu örgütlerin üyeleri oybirliğiyle dahi karar alırken aslında farklı saiklerle hareket edebilir⁵⁶.

KRY, sözde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmamaktadır. Bu durumda, hemen, yukarıda sayılan sebeplerle, GB üyesi Türkiye Cumhuriyeti'nin KRY'yi tanımak mecburiyetinde kalıp kalmayacağı sorusu akla gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin, AB genişleme sürecinde Birliğe üye olan devletlerin GB'ye de dâhil olmasına ilişkin ek protokolü imzalaması KRY tanınması anlamına gelir mi? Öncelikle AB üyeliği ile GB üyeliğini birbirinden ayrı olarak değerlendirmek gerektiği akıllardan çıkarılmamalıdır. AB bir örgüt iken GB çeşitli devletlerarasında tek gümrük sahası yaratmak için tesis edilmiştir.

55 Tayvan'da kurulan Milliyetçi Çin Hükümeti'nin anakara Çin devletini temsil etmesine başta Sovyetler Birliği olmak üzere diğer bazı devletlerin karşı çıkarak, Komünist Çin Hükümeti'nin Çin devletini temsil etmesi gerektiğini savunmuş ve kendilerinin böyle tanıdığını ilân etmişlerdir. 1950'de başlayan tartışma 1971'de anakara Çin hükümetinin tüm üyelerce tanınmasıyla sona ermiş ancak bu sefer de diğer hükümetin BM'ye üye olarak kalıp kalmaması tartışılmaya başlanmıştır. Bkz. SHEARER (dn. 18), s. 124-25, dn. 5; Buradan anlaşılacaktır ki, BM Üyesi olmak başlı başına tanınma sebebi teşkil etmemektedir. Kaldı ki, üyeliğe kabul için BM Şartı'nın 18. maddesi Genel Kurul'un $\frac{2}{3}$ oyçokluğuyla karar almasını yeterli görmüştür. Yani, oybirliği gerekmemektedir. Dolayısıyla, ret oyu vererek veya çekimser kalarak ya da oylamaya katılmayarak aday devleti tanımamak mümkündür. Bunun gibi, sonradan Üye'yi temsil eden hükümetin değişmesi hâlinde de, bununla ilişki kurmayarak tanımama mümkündür.

56 Legality of The Threat or Use of Nuclear Weapons, (Opinion), ICJ Reports, 1996, para. 70, Milletlerarası Adalet Divanı istişarî nitelikte bir kararında, BM Genel Kurul kararlarının bağlayıcı olmasalar bile, bazen normatif değere sahip olabileceğini, belirli durumlarda bir kuralın koyulduğuna veya manevî unsurun yaratıldığına dair delil teşkil edebileceğini, bir Genel Kurul kararının bu söylenenlere sahip olup olmadığını anlamak için içeriğine, kabul edilme koşullarına olduğu kadar manevî unsurun normatif nitelikte bulunup bulunmadığına bakılması gerektiğini veya bir seri kararın kademeli olarak evriminin yeni bir kuralın koyulması için gerekli manevî unsuru gösterebileceğini ifade etmiştir.

Örneğin, 19. yüzyılda kurulan “Alman gümrük birliği” (Zollverein) sayesinde Prusya, Alman soyundan olanların yaşadığı ülkeleri tek bir gümrük sahası içinde toplamıştır. Bu gelişme, sonradan Alman siyasî birliğinin sağlanmasında bir adım olmuştur⁵⁷. Diğer bir örnek olarak 1947 tarihli GATT Anlaşması ve daha sonra GATT 1994 devletlerin yanında gümrük birliklerini de milletlerarası ticaretin unsuru olarak kabul etmesi ve “en çok gözetilen millet muamelesi” (MFN) kuralına istisna etmesi verilebilir.

Ancak bu durumun kesinlikle en bariz örneği Türkiye Cumhuriyeti’nin AB üyesi olmamasına karşın 1995 yılında GB’ye dâhil olmasıdır. Her AB üyesi GB’ye de üyedir ama her GB üyesi AB’ye üye değildir. Zaten amaç ve konu itibarıyla her ikisinin bir arada uygulanması da şart değildir. KRY’nin GB’ye dâhil olmasını sağlayacak ek protokolün Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanmasının bir tanıma sayılmayacağı Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı’na da ifade edilmiştir⁵⁸.

b. Kıbrıs Rum Kesimi’nin Gümrük Birliği’ne Üyeliği Karşısında Türkiye Cumhuriyeti’nin Tutumu ve Olası Sonuçları

(1) Kıbrıs Rum Kesimi’nin Tanınması Meselesi Bakımından

Devletlerarasında sadece “fiilen” ticarî ilişki kurulması Devletler Hukuku’nda tanıma sayılmamaktadır⁵⁹. Zira bir fiilen tanımadan söz edebilmek için yazılı bir belgede zikredilmiş olması şartı vardır. Örneğin, İngiltere KKTC ile fiilen ticarî ilişki kurmuştur ancak, bu bir tanıma sonucunu doğurmamıştır⁶⁰. Ayrıca, devletlerarası ticareti gerçek kişiler

57 TREBILCOCK/HOWSE, *The Regulation of International Trade*, Londra, New York, 1999, s.

58 Türkiye Cumhuriyeti’nin 59. Hükümeti’nin Dışişleri Bakanı aynen şu sözleri zikretmiştir; “...Devletler hukuku ne söylüyorsa, bunun gerekleri yapılacaktır. Rum kesiminin tanınması söz konusu değildir, bu kalıcı çözüm ortaya çıkınca olacaktır...” (“AB, Ek Protokol Metnini Ankara’ya Gönderdi”, *Hürriyetim*, (Çevrimiçi) [http:// www.hurriyetim.com.tr/haber/0,,sid~342@tarikh~2005-03-29-m@nvid~555514,00.asp](http://www.hurriyetim.com.tr/haber/0,,sid~342@tarikh~2005-03-29-m@nvid~555514,00.asp), 10 Temmuz 2005).

59 PAZARCI (dn. 22), s. 10.

60 PAZARCI (dn. 22), s. 9.

yaptığından, aslında burada bir hâkimiyet tasarrufu bulunmamaktadır⁶¹. Aynı şekilde, çok–tarafli alelade bir milletlerarası antlaşmaya taraf olmak da tanıma sayılmamaktadır⁶².

Ancak, yukarıda da sayılan bölgesel, sınırlı kapsamlı, sınırlı üyeli bir milletlerarası anlaşmaya taraf olmak tanıma sonucu doğurabilecektir. Gerçekten de, sırf ticarî ilişki kurmak⁶³ tanıma sayılmamakla birlikte, bir hâkimiyet tasarrufunda bulunmaları şüphesiz tanıma anlamına gelecektir. Kaldı ki, o dönemde ek protokolün tanıma sayılıp sayılmayacağına dair dile getirilen endişeler ve ek protokole KRY'nin tanınmış sayılmayacağına dair bir “çekince” koyulacağına yönelik beklentiler de bu yöndeki şüpheleri kuvvetlendirmiştir⁶⁴.

Ancak, beklendiği gibi bir gelişme olmamış ve Türkiye ek protokolü imzaladıktan sonra ayrıca bir beyanatta bulunarak KRY'yi sözde Kıbrıs Cumhuriyeti sıfatıyla tanımadığını ifade etmiştir⁶⁵. Buna karşın AB, Türkiye'nin tam üyelik için müzakere sürecinde takip edilecek “Yol haritası” (Guideline) niteliğindeki “Çerçeve belgede” (Negotiating framework) bu beyanata ve çekinceye yer vermeyerek, “Türkiye'nin Ortaklık Antlaşması ve katma protokolü, özellikle AB ile Türkiye arasındaki GB'ye üye bulunanlar da dâhil olmak üzere, yeni üyelere de teşmil etmesi gerektiği” ibaresine yer verilmiştir⁶⁶.

61 McRAE, “The Contribution of International Trade Law to the Development of International Law”, *Receuil des cours*, 260, (1996), s. 116.

62 PAZARCI (dn. 22), s. 10.

63 PEARCE (dn. 5), s. 195.

64 Ek protokolün imzalanmasının henüz belirsiz olduğu dönemde basına yansıyan tartışmalar için bkz. SERT, “Ankara'dan Gümrük Birliği İçin Somut Adım”, *Hürriyetim*, (Çevrimiçi) <http://www.hurriyetim.com.tr/haber/0,,sid~342@tarikh~2005-03-29-m@nvid~554473,00.asp>, 10 Temmuz 2005.

65 “Türkiye'nin Kıbrıs Hakkında 29 Temmuz 2005 Tarihli Duyurusu”, (Çevrimiçi) http://www.mfa.gov.tr/MFA/ForeignPolicy/MainIssues/Cyprus/Declaration_29July2005.htm, 30 Temmuz 2005, Türkiye yaptığı beyanatın 2. maddesinde aynen şu ifadeyi kullanmıştır; “The Republic of Cyprus referred to in the Protocol is not the original partnership State established in 1960.”

66 AB'nin 4 Ekim 2005 tarihinde kamuoyuna arzettiği çerçeve belgenin İngilizce metni için bkz. “Çerçeve Belgenin Tam Metni”, (Çevrimiçi) <http://www.cnnturk.com/DUNYA/>

Burada öncelikle çerçeve belgenin hukukî niteliğini ortaya koymakta yarar vardır. Çerçeve belge, biçim, sebep ve amaç yönünden değerlendirildiğinde ve lafzı ve ruhu ile bir bütün olarak yorumlandığında, sadece AB'nin Türkiye'den "beklentilerini" yansıtmakta olduğu, ucu açık tam üyelik müzakerelerinin hangi "ilkeler" üzerinden yürütüleceği ortaya koyduğu, yoksa Türkiye'nin herhangi bir taahhüdünün veya herhangi bir şekilde irade beyanının metinde bulunmadığı görülmektedir. Bu bakımdan AB tarafından yapılmış görüş beyan etme şeklinde bir işlem olup, bağlayıcılığı bulunmamakta ve sadece bir olasılığı bildirme niteliğindedir⁶⁷.

Bunun yanı sıra, AB çerçeve belgede sadece "Kıbrıs Cumhuriyeti" ve "yeni katılan üye devletler" ibarelerine yer vermiş olmakla, Türkiye'nin beyanatında ifade ettiği "1960 yılında kurulmuş olan orijinal ortak devleti" mi, yoksa kendisinin bugün için tanıdığı, KRY'nin hükümet olarak temsil ettiği sözde Kıbrıs Cumhuriyeti'ni mi ifade ettiği anlaşılamamaktadır. Her ne kadar, AB organlarının ve Üyelerinin bugünkü sözde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti olarak KRY'yi tanıdıkları ve katılım sözleşmesini onunla akdettikleri bir gerçek olsa da, çerçeve belgedeki ifade muğlak kalmaktadır. Bu takdirde AB ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki müzakereler sonucunda akdedilmesi muhtemel bir anlaşmada aksine bir ibare yer almadığı takdirde, AB ile Türkiye ilişkileri bakımından da KRY'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hükümeti olarak tanınmaması söz konusu olabilecektir. Zira hükümetin mevcudiyeti başka şeydir, diplomatik ilişki kurması başka şeydir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin koyduğu çekince Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'ne karşı değil, KRY Hükümeti'nin sözde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti olarak tanınmasına karşıdır. Türkiye'nin yaptığı beyanatta yer alan çekince "Kıbrıs Cumhuriyeti, 1960'da kurulmuş olan ortak devlet anlamına gelmemektedir" denilmiştir. Yani, Türkiye Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'ni tanımaktadır. Ancak, KRY Hükümeti'ni onun hükümeti olarak tanımamaktadır. Unutulmamalıdır ki, Devletler Hukuku'nda devletin

haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=129980, 04 Ekim 2005. Çerçeve belgenin 6. maddesinin sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti" yan başlıklı kısmında aynen şu ifade yer almaktadır; "the fulfilment of Turkey's obligations under the Association Agreement and its Additional Protocol extending the Association Agreement to all new EU Member States, in particular those pertaining to the EU-Turkey customs union, as well as the implementation of the Accession Partnership, as regularly revised."

⁶⁷ AB'nin bağlayıcı olmayan işlem neveleri için bkz. PAZARCI (dn. 22), s. 275.

tanınması ile hükümetin tanınması farklı kavramlardır. Tanıma tek–tarafli bir işlem olmakla bir devletin veya hükümetin hangi sıfatla tanınacağı hususu tanıyan devletin egemen haklarına bırakılmış gibi gözükmektedir⁶⁸. Bugünkü sözde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti'nin değil, 1960 yılındaki Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti'nin tanınması bu bağlamda mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 59. Hükümeti'nin çerçeve belgeyi kabul etmesi kanaatimizce bir milletlerarası antlaşmanın kurulduğuna delalet etmemekte ve ek protokolü imzalaması ardından yaptığı beyanatta yer alan çekinceyi ortadan kaldırmamaktadır. Burada söz konusu olan karşılıklı işlemler sadece ucu açık müzakereler sonucunda yapılması “muhtemel” nihai katılım antlaşmasının muhtevasını şekillendirecek olguları belirlemektir. Henüz hiçbir şey kesin değildir. Ancak bu nihai antlaşmada yer almaması halinde çekince geçersiz sayılabilecektir. Bununla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin KRY hakkındaki çekincesini ek protokole koymayıp ayrı bir beyanatta yapmış olmasının GB çerçevesinde ne anlama geleceği tartışmalı bir husustur.

Bu konuda milletlerarası alanda bir uygulama örneği olup olmadığına bakıldığında, İngiltere'nin, çok–tarafli milletlerarası antlaşmalara çekince koyma şekilde antlaşmanın bir tarafını tanımadığını beyan etme şeklinde bir uygulaması olduğu görülmektedir⁶⁹. Tanınmama çekincesinin GB uygulama antlaşması niteliğindeki ek protokole koyulmayıp da, ayrı bir beyanatta yapılmış olması kanaatimizce GB'nin işlevini aksatmadan ve Türkiye'nin bu kapsamda yüklendiği yükümlülüklerini ihlâl etmeden KRY'nin tanınmasını önlemek içindir ve Devletler Hukuku'na uygundur.

68 Örneğin, Yunanistan, Makedonya Cumhuriyeti bağımsızlığını ilân ettiğinde, ismindeki “Makedonya” kelimesinden ve bayrağındaki “yıldızdan”, Yunanistan'daki Makedonya bölgesi üzerinde hak talebi yöneltilebileceği endişesiyle rahatsız olmuştur. Makedonya Cumhuriyeti, ismi üzerinde ihtilâl sürerken “Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya” (Former Yugoslavian Republic of Macedonia – FYROM) ismiyle 1993'te BM üyesi olmuştur. Bu soruna çözüm olarak 1995 yılında iki devlet geçici bir uzlaşmaya varmış ve Yunanistan Makedonya Cumhuriyeti'ne uyguladığı ambargoyu kaldırmıştır. Bu gelişmenin ardından AB Komisyonu da Yunanistan'a karşı AAD' de açmış olduğu söz konusu ambargonun AB hukuku bakımından yasallığı davasından feragat etmiştir. Yunanistan'ın uzlaşmacı tavrında AAD nezdinde görülmekte olan davanın etkisi olduğu da düşünülebilecektir. 1996 yılında ise Yunanistan ile Makedonya Cumhuriyeti karşılıklı olarak birbirlerini tanımıştır (MALANCZUK (dn. 17), s. 90).

69 SHEARER (dn. 18), s. 123.

Sırf çekince müessesesi bakımından mesele ele alınır, öğretilerdeki görüşlere bakıldığında, çok-taraflı bir milletlerarası anlaşmaya çekince koyulması anlaşmanın “niteliği” gereği mümkün değilse, o takdirde çekince koyulamayacağı kabul edilmekte olduğu görülmektedir⁷⁰. Ayrıca, çekince milletlerarası anlaşmanın “konusuna” ve “amacına” aykırı da olmamalıdır⁷¹. Akit Tarafların sınırlı sayıda olduğu veya konu ve amacından anlaşmanın tüm taraflar arasında bir bütün olarak uygulanması tarafların anlaşmayla bağlanmasının esas şartı olduğu takdirde, çekince koyulması ancak bütün tarafların kabulüyle mümkündür. Milletlerarası anlaşmanın taraflarından birinin itirazı çekinceyi geçersiz kılacaktır⁷². Buna karşın, yine öğretilerde, milletlerarası anlaşmalara mahiyetleri icabı çekince koyulamamasının, çekincenin zararlarını önleme kaygısıyla ileri sürülmüş, gerçek olmayan bir iddia olduğu da ifade edilmektedir⁷³. Gerçekten de Devletler Hukuku’nda bu konuda bir kural yoktur.

Somut olayın özellikleri dikkate alındığında GB, serbest ticaret alanının tek bir gümrük sahası hâline getirilmesi ve içeride sınıflı malların serbestçe dolaşması sağlanırken dışarıdan, hammadde hariç, nihai malların düşük kıymetlerle iç piyasaya girmesinin engellenmesi şeklinde bir işlev görmektedir. Diğer taraftan, GB’nin konusu ve amacı, Üyeler arasındaki gümrük tarifelerinin kaldırılması ve böylece AB’nin üzerine kurulu olduğu temel özgürlüklerden olan sınıflı malların gümrük veya benzer etkiye sahip engellemelerle karşılaşmadan serbest dolaşımının sağlanmasıdır. Bu nitelikleri itibarıyla AB’nin ve Ortak Pazar’ın temel müesseselerinden biridir.

Tüm GB üyeleri birbirleri arasında gümrük tarifelerini kaldırmakla yükümlüdür. Dolayısıyla, Üyeler arasında gümrük tarifelerinin kaldırılmasını ve serbest dolaşımın sağlanmasını sektöre uğratan çekincenin koyulması Anlaşmanın amacını tehlikeye düşürür gibi görülmektedir. Peki, anlaşmaya taraf devletin tanınması ama hükümetin

70 PAZARCI (dn. 22), s. 169.

71 PAZARCI (dn. 22), s. 170.

72 PAZARCI (dn. 22), s. 171.

73 ÖZMAN, Milletlerarası Anlaşmalarda Çekinceler (İhtirazî Kayıtlar), Ankara, 1970, s. 58.

tanınmaması, söz konusu anlaşmanın amacı ve konusuna engel teşkil eder mi sorusu akılları kurcalayabilir.

Hatırlanacağı üzere, İngiltere'nin KKTC ile yaptığı ticaret AAD'nin 5 Temmuz 1994 tarihli bir kararıyla⁷⁴, sadece Kıbrıs'ta tanınmış hükümet statüsündeki sözde Kıbrıs Cumhuriyeti (KRY) menşeli malların AB Üyelerine ithalâtının mümkün olduğu gerekçesiyle engellenmiştir. Bu kararın verildiği tarihten evvelki dönemde İngiltere'nin KKTC hükümetini tanımaması ve KKTC hükümetinin temsil ettiği bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin de AB ve GB üyesi olmamasına rağmen, KKTC menşeli malların İngiltere gümrük sahasına girmesinin tanıma sayılmamış olması somut olay için bir emsal teşkil etmektedir. Aslında İngiltere, tanımakta olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti ile ticarî ilişki kurmuş ancak Devletin farklı bir hükümetinin etkin egemenliği kullandığı bölge menşeli malları ithal etmiştir. Bunu da tanıma vermeden yaptığını ilân etmiştir. Denilebilir ki, bu durumdan farklı olarak GB bir akdi ilişki doğurmaktadır. Ancak, gözden kaçırılmamalıdır ki, İngiltere 1960 Londra Antlaşmalarının tarafıdır. Yani zaten akdi bir ilişkiye taraf bulunmaktadır.

Türk gümrük mevzuatına bakıldığında, 04.11.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun⁷⁵ 21. maddesi uyarınca menşe şahadetnamesi ihtiyaridir. Ancak, tercihli tarife uygulandığı hallerde ibrazı mecburidir. Diğer taraftan, Gümrük Yönetmeliği'nin⁷⁶ 29. maddesi uyarınca taşıdıkları marka ve alametleri itibarıyla menşei gümrüklerce tespit edilen eşya için menşe şahadetnamesi aranmayacaktır. Bunun yanı sıra, 2002/4616 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre; Türkiye veya AB'de serbest dolaşımda bulunan malların GB çerçevesinde tercihli ticaretten yararlanabilmesini sağlamak üzere, gümrük idaresince ya da bu idare tarafından yetki verilmiş kuruluşlarca A.TR Dolaşım Belgesi düzenlenip, gümrük idaresince vize edilmektedir. A.TR Dolaşım Belgesi malların serbest dolaşım durumunda olduğunu gösteren bir belge olup malların menşeiini göstermemektedir⁷⁷.

74 Zik. PEARCE (dn. 5), s. 195.

75 R.G. T: 04.11.1994, S: 23866.

76 R.G. T: 31.05.2002, S: 24771 (Mükerrer).

77 "Menşe", (Çevrimiçi) http://www.gumruk.gov.tr/Content.aspx?cT=0&cId=0_1_15_9&umM2B=Item10, 18 Nisan 2006.

KRY ile Türkiye arasındaki ticaret hali hazırda, AB üzerinden dolaylı olarak gerçekleşmektedir⁷⁸. Buradan çıkan sonuç, GB dâhilinde tercihli ticaret rejimine tâbi malları diğerlerinden ayırt etmek için tek dolaşım belgesi kullanılmaktadır. Bu belge de menşe şahadetnamesi değildir. Bu bakımdan da sözde Kıbrıs Cumhuriyeti menşeli malların Türkiye'ye girmesi tanıma sonucu doğurmayacaktır. AB ve GB üyesi olmadan evvel Türkiye'nin tanımadığı KRY menşeli malların Türk gümrük sahasına sözde Kıbrıs Cumhuriyeti menşe şahadetnamesiyle girememesi doğaldır. Ancak, sözde Kıbrıs Cumhuriyeti sıfatıyla AB ve GB'ye dâhil olduktan sonra tek ve aynı gümrük sahası içerisinde malların serbestçe dolaşımı gerçekleşecek ve bundan başka bir hukukî sonuç doğmayacaktır.

Dikkatlerden kaçmamalıdır ki, malların “dolaşımı” ile “taşınması” birbirinden farklı kavramlardır. Taşıma hiç şüphesiz ki “hizmet” niteliğini haizdir. Hizmet ticaretle bağlantılı olsa dahi malların serbest dolaşımından niteliği icabı farklıdır. GB sınaî malların ve işlenmiş tarım ürünlerinin serbest dolaşımını öngördüğünden, mallar ile ilgili hizmetlerin de mallarla birlikte serbest dolaşımının birlikte gerçekleşmesi GB'nin mahiyetinden çıkarılmadığı gibi, Türkiye–AB Ortaklık Konseyi'nin Türkiye'nin GB dâhil olmasına ilişkin 95/1 sayılı Kararı⁷⁹ hizmetlerin serbest dolaşımını kapsadığı anlamına gelecek herhangi bir ifade içermemektedir. Dolayısıyla, çok–tarafli milletlerarası antlaşmanın amacı, konusu ve tarafları bakımından, o antlaşmanın işleyişini engellemesi söz konusu olamayacaktır.

Ayrıca, daha önce⁸⁰ açıklandığı üzere, Devletler Hukuku'nda sırf ticarî ilişki kurma tanıma sayılmamaktadır. Buna karşın, tanınmayan bir devlete ait hava ve deniz taşıtlarına limanların açılması, onlara hizmet sağlanması ve onların sağladıkları hizmeti kabul etme bir egemenlik tasarrufu olacağından, tanıma sonucu doğurabilecektir.

78 “Müzakere Çerçeve Belgesinin İKV Tarafından Yapılan Madde Bazında Değerlendirilmesi”, (Çevrimiçi) <http://www.ikv.org.tr/pdfs/30ca8de1.pdf>, 20 Nisan 2006, s. 7.

79 “1/95 Ortaklık Konseyi Kararı”, (Çevrimiçi) http://www.gumruk.gov.tr/Content.aspx?cT=0&cId=0_2_3, 20 Nisan 2006.

80 Bkz. dn. 60 ve 61 ile bunlarla ilgili açıklamalar.

(2) Türkiye Cumhuriyeti'nin AB'ye Karşı Sorumluluklarının Kapsamı Meselesi

GB Kapsamında serbest dolaşımda bulunan malları taşıyan deniz ve hava taşıtlarının Türk limanlarına kabul edilmemesi halinde, tanımama çekincesinin GB'nin işleyişini engelleyip engellemeyeceği meselesi akılları kurcalayabilir. Bu husustaki Türk tezi, deniz ve hava taşıtlarıyla malların naklinin “hizmet” kapsamında yer aldığı, dolayısıyla GB kapsamında değerlendirilemeyeceği şeklindedir.

Buna karşılık AB'nin ileri sürdüğü iddia, çerçeve belgede yer alan, Türkiye'nin Ortaklık Antlaşması'ndan, yani 1963 tarihli Ankara Antlaşması'ndan doğan yükümlülüklerini yeni Üyelere teşmil etmesi gerektiği yönündedir. AB'ye göre; Türkiye'nin yeni üyelere teşmil etmesi gereken yükümlülükleri GB ile sınırlı değildir. Bu sebeple, 1963 tarihli Ankara Antlaşması'ndaki “ayırım gözetmeksizin” ve “Antlaşmanın uygulanmasını tehlikeye sokmaksızın” hizmetlerin serbest dolaşımını AB üyelerine teşmil etme yükümlülüğünün bugün için de geçerli olduğunu ileri sürmektedir⁸¹.

AB'nin bu iddialarına katılmak mümkün değildir. Zira daha önce de ifade edildiği üzere çerçeve belgenin bağlayıcı bir niteliği yoktur. Ne Türkiye bakımından ne de AB bakımından bağlayıcı sonuç doğurmamaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'nin yaptığı beyanatla koyduğu çekince kadar, sadece “GB'den doğan yükümlülüklerin teşmil edileceğine” dair kayıтта geçerliliğini muhafaza etmektedir. Zaten, AB Komisyonu genişlemeden sorumlu Komiseri'nin 29 Haziran 2005 tarihinde yaptığı açıklamada Türkiye'nin KRY'ye limanlarını açmamasının “GB çerçevesinde çözülmesi gereken” bir sorun olduğunu açıkça dile getirmiştir⁸².

Kaldı ki, malların taşınması için mutlaka deniz ve hava taşıtlarının kullanılması gerekmemektedir. Karayoluyla taşımacılık yapıldığı takdirde, örneğin, Yunanistan üzerinden Türkiye'ye giren Kıbrıs Cumhuriyeti menşeli mallar bakımından bir sorun çıkmayacaktır. Hava ve deniz yoluyla malların

81 SEZER, “Türkiye'ye Limanlarını Rum Gemilerine Açmasına Yönelik Baskılar”, (Çevrimiçi) <http://www.avsam.org/tr/analizyazdir.asp?ID=61>, 17 Nisan 2006.

82 AB Konseyi genişlemeden sorumlu Komiseri'nin açıklamasını zik. SEZER (dn. 81), (Çevrimiçi) <http://www.avsam.org/tr/analizyazdir.asp?ID=61>, 17 Nisan 2006.

taşınmasında ısrar etmek ancak bir alternatif yokluğunda olağan karşılanabilecektir. Bu durumda piyasanın zarara uğratılması sebebiyle Ortaklık Antlaşması ve katma protokol gereği sözde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin rekabetin korunması hükümlerine başvurulabilmesi⁸³ de kanaatimizce "dürüstlük kuralına" aykırıdır. Üstelik kara yoluyla taşımacılık deniz ve hava yoluyla taşımacılığa nispeten daha az maliyetli ve daha çok güvenlidir. Denizde ve havada seyrü sefer güvenliği riskleri, kara yolu taşımacılığına nispeten daha yüksektir. Örneğin, bir gemi batarsa veya uçak düşerse taşıdıkları mallar zayi olur. Ancak, bir TIR'ın lastiği patlasa veya hatta devrilse dahi malların en azından bir kısmının sağlam kalması mümkündür.

Sırf KRY'nin "elverişli gemi sicili" olması sebebiyle dünyanın en büyük deniz filolarından birine sahip bulunmasına dayanılarak piyasanın ekonomik zarara uğradığının ileri sürülmesi de kanaatimizce mesnetsizdir. O zaman elverişli gemi sicili devleti olmasının, malikleri veya donatanları diğer devletlerin vatandaşları olan ve o devletlerin gemi sicilinde tescilli olmamaları sebebiyle devletlerin uğradıkları ekonomik kayıp nazara alınarak, bu haksız rekabetin giderilmesi için sözde Kıbrıs Cumhuriyeti'ne karşı talep yöneltmesi de söz konusu olabilecektir. Aksi durum dürüstlük kuralına da aykırı olacaktır. Hem aynı mantıkla hareketle, diğer elverişli sicil devletlerinin, AB ve GB üyeliği avantajlarından yararlanan KRY'ye karşı rekabetin korunması kapsamında talepler yöneltmesi gerekecektir.

Diğer taraftan, AB gemi sicili (EUROS) tesis edilmiş olup, KRY'nin sözde Kıbrıs Cumhuriyeti olarak AB'ye üye olmasından itibaren artık "elverişli gemi sicili" (Convenient ship registry) uygulamasını sürdürmesi mümkün olabilir mi tartışmalı bir konudur. Zira artık AB müktesebatıyla doğrudan doğruya bağlı bulunan KRY kendi müktesebatını AB müktesebatı ile uyumlu hale getirmek zorunda kalacaktır. Bunun yanı sıra, her ne kadar her bir üye devletin kendi vatandaşlığı ve millî gemi sicili mevcut bulursa da AB hukukunun temel ilkeleri ile bağlı olarak millî düzenlemeler yapmakla mükelleftirler.

Ulaştırma alanında AB müktesebatına bakıldığında, ilk önce, Konseyin, üye devletler ile üye olmayanlar arasında gemicilik konusunda istişareyi öngören 13 Eylül 1977 tarihli Kararı bulunmaktadır. Daha sonra, 19 Eylül

83 SEZER (dn. 81), (Çevrimiçi) <http://www.avsam.org/tr/analizyazdir.asp?ID=61>, 17 Nisan 2006.

1978'de ise, üye devletleri doğrudan doğruya etkileyen konularda üçüncü devletlerin gemi filoları hakkında bilgi toplanmasına yönelik sistem tesisine ilişkin Karar onaylanmıştır⁸⁴.

Yakın geçmişte ise, şimdilik ikincil gemi sicili niteliğindeki AB gemi siciline KRY gemi siciline tescilli gemilerin tescilinin ihtiyarî olmasına karşın, bu ikincil sicilin tesisleriyle elverişli sicil devletlerine kayan AB üyesi devlet vatandaşı gemilerin tekrar AB'ye çekilmesinin amaçlanması⁸⁵, AB'nin kurumsallaşma ve hukukların ahenkleştirilmesinden birleştirilmesine doğru eğilimi gibi sebeplerle, KRY'nin elverişli sicil devleti niteliğini yakın gelecekte kaybetmesi kuvvetle ihtimaldir. Yani AB hukuku adım adım istisnalardan kurala doğru yönelmektedir. Bunun neticesinde KRY'nin uğradığı veya uğraması muhtemel olduğunu iddia edilen zararın mesnedi zaten ortadan kalkacaktır ve KRY bunu öngörebilmektedir. Dolayısıyla, ileri sürülen iddialar kanaatimizce zayıftır.

SONUÇ

Başta ABD ve Avrupa devletleri olmak üzere “küresel güç” niteliğindeki devletler, milletlerarası örgütleri de kullanmak suretiyle, “küresel hâkimiyet” tesisi için öncelikle üzerinde hâkimiyet tesis edilmesi gereken, “dünyanın merkezi” konumundaki, Ortadoğu'yu “yeniden biçimlendirme” çabasına girmişlerdir. Gerçekten de, tarih boyunca dünya ticaret yollarının kesiştiği, günümüzde de enerji boru hatlarının dağıtım yaptığı bir “merkez” niteliğindeki Ortadoğu coğrafyasının en stratejik noktasında bulunan Kıbrıs Adası, adı geçen unsurlar bakımından vazgeçilmez bir konumda bulunmaktadır. Bu sebeptendir ki, Kıbrıs üzerinde hukuka aykırı bir “fiilî durum” yaratmışlardır.

Ekonomik, siyasî ve askerî güçlerinden cesaret alarak, taraf olmadıkları Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran 1960 Londra Antlaşması ve Garanti Antlaşması ile bunlara dayalı, uluslararasılaştırılmış Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nı Devletler Hukuku'na aykırı olarak “fiilen” tadil etmiş ve KRY'yi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hükümeti sıfatıyla tanıyıp, onu BM, AB ve GB'ye dâhil

84 KARLUK, Avrupa Birliği ve Türkiye, 5. Baskı, İstanbul, 1998, s. 293.

85 EKŞİ, Yabancı Gemilerin İhtiyati Haczi, İstanbul, 2000, s. 24-25.

etmişlerdir. Böylece Adada iki tane hükümetin ortaya çıkmasını bizzat kendileri sağlamıştır.

Aslında KRY'nin temsil ettiği Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, 1960 yılında kurulan ortak devlet olmadığı gerçeğinden hareketle ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Londra Antlaşmaları'ndan kaynaklanan hakları da dikkate alındığında, KRY'nin AB'ye ve GB'ye üyeliğinin Türkiye Cumhuriyeti için önceki durumun ortadan kalkması ve yeni bir durumun doğması gibi bir sonuç doğurmayacağı aşikârdır. Zira öncelikle AB ile KRY arasında tesis edilen ilişki hukuka aykırı olmakla Türkiye'yi bağlamamaktadır. Daha sonra, KRY'nin GB'ye dâhil olması otomatik bir tanıma sonucu doğurmamaktadır. Türkiye'nin, GB'ye yeni dâhil olan yeni AB Üyelerine GB'yi teşmil ederken KRY yerine 1960'taki Ortak Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti'ni tanıdığına dair ileri sürdüğü çekince hukuken geçerlidir.

Bu noktada Türkiye'nin GB'nin yeni üyelerine teşmil etmekle mükellef olduğu hakların kapsamı üzerine çıkan ihtilâf da kanaatimizce hukukî olmaktan çok siyasidir. Türkiye'nin bu kapsamdaki yükümlülükleri Ankara Antlaşması ve Katma Protokol'den değil, 1995 yılında Türkiye'yi GB'ye dâhil eden Ortaklık Konseyi Kararı'ndan kaynaklanmaktadır. Söz konusu kararın muhtevasında da sadece sanayi malları ile işlenmiş tarım ürünlerinin serbest dolaşımı öngörülmekte, bu dolaşımın nakliyat kısmı yer almamaktadır. Yani hizmetler hariç tutulmuştur. Zaten GB'nin esasında hizmetlerin serbest dolaşımı dâhil bulunmamaktadır. Yani GB'nin "gereğinden" değildir. Dolayısıyla, GB'nin işleyişini engelleyecek nitelikte bir durum bulunmamaktadır.

Yıllar boyunca "yavuz hırsız ev sahibini bastırır" mantığıyla hukuku "evirip çevirip" kendilerine uydurmaya çalışan Rumlar ve onları her defasında menfaatleri doğrultusunda destekleyen Batı, bugün kendi kazdığı kuyuya düşmüştür. Karışık hale gelen her şey nasıl sonuçta sadeleşme ihtiyacı hissederse, nasıl ki her şey özüne dönerse, Kıbrıs meselesi de sadeleştikçe gerçekler gün ışığına çıkmakta, özüne döndükçe hukuk kendini hissettirmeye başlamaktadır. Bu da Türk tezlerinin haklı olduğunun en basit delili olmaktadır.